

Bron van
Innerlijke Revolutie

VORMINGSCENTRUM DE BORN

Tekst: Rita Meuwese

Eind jaren 80 was ik herfstvakantie vieren op het griekse eiland Corfu. In mijn koffer een boek van Luce Irigaray, een franse filosofe, mijn onderwerp voor een essay in het kader van de parttime opleiding Vrouwen en Welzijnswerk die ik destijds deed in Driebergen.

Een flinke breinuitdaging dat essay, want eerlijk gezegd begreep ik niet zoveel van al het Irigaray gepeins. Haar boek staat nog wel steeds in mijn kast, een relikwie van vervlogen dagen. In mijn hoofd ontstaat in dit moment direct een breinlintje; ken je dat? Je denkt aan.... en er komen direct andere beelden en herinneringen tevoorschijn.

Een ketting van prachtige parels uit mijn leven: namen van vrouwen, mijn eerste lesbische liefde, cursussen en trainingen op Vrouwenvormingscentrum de Born, kennismaken met bio-energetica en Voice Dialogue, vier jaar ervaringsleren aan de Horst in Driebergen. Leerzame en heerlijke jaren als de "eeuwige student" zoals ik mijzelf noemde in die tijd. Het concept van "een leven lang leren" zoals het nu genoemd wordt.

Aan vormingscentrum De Born is de naam van Liesbeth Ribbius Peletier (Utrecht, 29 juli 1891 – Scheveningen, 30 september 1989) verbonden.

Ze was Eerste Kamerlid, vrouwen-vertegenwoordiger van de Verenigde Naties en werd in 1958 het eerste vrouwelijk lid van de Raad van State. Haar leven lang zette zij zich als sociaal-democrate in voor het verbeteren van de positie van vrouwen. Een tamelijk opvallende keuze voor iemand die opgroeide in een zeer welvend, liberaal gezin. Ze bleef zich altijd "Juffrouw" Ribbius noemen.

Haar grootste bijdrage aan de emancipatie van vrouwen uit de Vrouwenbond is "De Born" geweest. Op eigen kosten liet zij in 1932-1933, naar de idealen van Bauhaus met meubilair van Gispens en lampen van Metz, in de mooie omgeving van Bennekom dit scholings- en vormingscentrum én vakantieoord bouwen.

De Born moest zijn 'een ontmoetingsplaats waar arbeidervrouwen door middel van lezingen en discussies uit hun isolement verlost zouden kunnen worden en uit zouden groeien tot bewust denkende mensen'. Voor de vrouwen in de SDAP (en later in de PvdA) is zij van onschatbare waarde geweest. In 1932 kocht Liesbeth Ribbius Peletier een terrein van ongeveer 73 hectare ten oosten van de Selterskampweg in Bennekom.

'Gelijke vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek is er helaas nog lang niet'

Architect P. Vorkink kreeg de opdracht een huis te bouwen waar arbeidervrouwen zich thuis voelden, maar zich tevens bewust werden dat er meer was tussen hemel en aarde, dan zij tot nu toe ervaren hadden. Het moest praktisch zijn, maar tevens esthetisch verantwoord. Het resulteerde in een vakantiehuis gebouwd in een zakelijk-expressionistische stijl.

Later kocht ze er een aangrenzend perceel van circa 10 hectare bij. In het begin was het centrum bestemd voor arbeidersvrouwen, leden van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, de SDAP. Later kwamen deelnemers ook van buiten de sociaaldemocratische kring.

Op 22 juli 1933 werd De Born geopend door Mathilde Wibaut. In dat jaar vierde de Bond van Sociaal-Democratische Vrouwenclubs zijn 25-jarig bestaan. Mathilde Wibaut sprak bij de ingebruikname van het "verjaardagscadeau" de volgende woorden: *'De vrouwen der arbeidersklasse zijn niet verwend door veel mogelijkheden om hun aanleg en begaafdheid tot ontwikkeling te brengen. Voor de overgrote meerderheid van haar is het leven een aaneengeschakelde dagelijksche worsteling met dagelijksche zorgen of alledaagsche bezigheden. Hoe dikwijls lijdt de ziel armoede daarbij en klopt het hart van verlangen naar hogere vervullingen. Uit dit besef is gegroeid wat wij noemen ons zomerwerk.(...) waar het hier gaat om een vorm van socialistische ontwikkeling, is het gewenst dat de vrouwen er als volkomen zelfstandige personen aan deelnemen. Hier ligt ook de reden waarom De Born het huis der vrouwen zal zijn...'*

'Wij leerden fier rechtop te staan' (een citaat uit "Der vrouwen weg" van Henriëtte Roland Holst) staat er dan ook op de sokkel van het beeld dat juffrouw Ribbius aangeboden kreeg toen haar vormingscentrum vijfentwintig jaar bestond.

Een eerbetoon en dankbetuiging van al die vrouwen die er dankzij haar geleerd en genoten hadden. Tot op zeer hoge leeftijd bleef zij bij het bestuur van De Born betrokken.

Vanaf de tweede wereldoorlog tot in de jaren 1990 was De Born een bolwerk voor progressieve vrouwen. Vrouwenemancipatie en acceptatie van lesbiennes stond centraal. De Born werd bezocht door groepen als de Rooie Vrouwen, Vrouwen in de overgang (VIDO), Vrouwen oriënteren zich op de samenleving (VOS) en Blijf-van-mijn-lijfhuizen. Grote lesbische manifestaties met landelijk bekende voorloopsters van eind jaren 70. Drukbezochte dagen en weekenden met Corry de Mos (coming-out weekends voor lesbische vrouwen), Marja Buys ("Ook zo" weekends voor gehuwde lesbische vrouwen),

---

Wij leerden fier rechtop te staan' een citaat uit "Der vrouwen weg" van Henriëtte Roland Holst

---

Ditte Wessels (weekends voor oudere lesbische vrouwen) en Mies Cornelissen therapeute en lijfwerk. In de jaren zestig en zeventig ontstaat er een bloeiende lesbische cultuur. Kroegen, praatgroepen, tijdschriften en culturele clubs schieten als paddenstoelen uit de grond. Het woord 'pot', ooit een scheldwoord, wordt een geuzennaam. Vanaf de jaren tachtig eisen zwarte lesbo's hun plaats op in de vrouwenscene.

De boeken van onder andere Astrid Roemer en het ontstaan van de actiegroep Sister Outsider zijn daar het bewijs van. Ook ontstaat er in de kraakbeweging een lesbisch anarchistische subcultuur, waar sommige vrouwen zich thuis voelen.

Mijn tante kwam op een dag bij ons de keuken binnenstormen en riep: "Homosexuelen zijn ook gewoon mensen!" Zij volgde een studie medisch maatschappelijk werk en dat had zij net geleerd.

Nel Willekens was een poosje directeur van de Born en beschrijft die periode als "de Innerlijke revolutie op haar hoogtepunt". In haar boek *Wat bezielt haar* vertelt ze openhartig over de tweede feministische golf van de jaren zeventig en tachtig, waaraan ze meer dan twintig jaar actief heeft deelgenomen.

Ze wandelt fragmentarisch door haar leven. Te beginnen bij haar jeugd in Vught tijdens en vlak na de oorlog, gevolgd door de studentenrevolutie en de vrouwenbeweging die alles verandert. Het boek uit is niet alleen een autobiografie, maar ook een inkijk in de vrouwenbeweging van 1967 tot 2014.

Ze verhaalt ook met een grote glimlach op YouTube over de periode de Born vanaf 1980. Ze had volkomen gelijk; het was een leuke tijd!

Nog een beetje meer grasduinen in de jaren 60, 70 en 80

Hoe was dat nou, die vrouwenstrijd in de zeventiger en tachtiger jaren?

[lees verder ->](#)

Moving lesbians / Gezichten van de lesbische beweging. Levensverhalen van lesbiennes die in grote mate bijdroegen aan de zichtbaarheid en emancipatie van lesbische vrouwen in Nederland vanaf de jaren '60.

[bekijk ->](#)

Het Filosofisch Café | Let's Talk F: Feminisme anno 2021. Een programma van Studium Generale TU Delft en Theater de Veste.

[bekijk ->](#)

Nel Willekens over de Born

[bekijk ->](#)

